

Carmen Ciornea

„Să nu fiți căldicei!”

**Sandu Tudor și
întemeierea Rugului Aprins
(1940-1952)**

© Editura EIKON
București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1
cod poștal 014605, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării
Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-943-5

Editor: Valentin Ajder

Prefață de **Marius Oprea**
și Cuvânt înainte de Pr. **Nicolae Bordașiu**

Cuprins

I. Repere biografice. De la Sandu Tudor la Monahul Agaton	31
I.1. Ultimul act al vieții laice.....	34
I.2. Sandu Tudor și năzuințele misiunii creștine	40
II. Întemeierea Rugului Aprins.....	47
II.1. Simpozionul de la Cernăuți	48
II.2. Părintele Ioan Kulighin și rugăciunea inimii.....	52
II.3. Asociația „Rugul Aprins” între legalitate și legitimitate....	63
II.3.1. Contextul cultural-politic al înființării Asociației „Rugul Aprins”	64
II.3.2. Asociația „Rugul Aprins” în literatura memorialistică	66
II.3.3. Asociația „Rugul Aprins” în dosarele Securității	72
II.3.4. Rugul Aprins – simbioză între intelectualii laici și clerici	78
II.3.5. Studenții incluși în „Rugul Aprins”	87
II.3.6. Dizolvarea Asociației „Rugul Aprins”	98
II.4. Monahul Agaton – starețul Mănăstirii Crasna.....	104
III. Paradoxurile receptării lui Sandu Tudor din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial	111
III.1. Ancheta și procesul Monahului Agaton din perspectivă diacronică.....	113
III.2. Sandu Tudor și contrarianta ambivalență victimă – călău	127
III.3. Paradoxala receptare a directorului ziarului „Credința”	143
III.4. Jilava, Poarta Albă, Culmea– avatarurile ființei în universul concentraționar	161
IV. Adevărul tăinuit în refuzul de a fi căldicel.....	171

Listă documente:	175
Documente	194
Documentul nr. 1	194
Documentul nr. 2	196
Documentul nr. 3	199
Documentul nr. 4	201
Documentul nr. 5	204
Documentul nr. 6	205
Documentul nr. 7	206
Documentul nr. 8	208
Documentul nr. 9	209
Documentul nr. 10	210
Documentul nr. 11	211
Documentul nr. 12	213
Documentul nr. 13	214
Documentul nr. 14	215
Documentul nr. 15	216
Documentul nr. 16	218
Documentul nr. 17	219
Documentul nr. 18	220
Documentul nr. 19	221
Documentul nr. 20	224
Documentul nr. 21	225
Documentul nr. 22	226
Documentul nr. 23	227
Documentul nr. 24	228
Documentul nr. 25	229
Documentul nr. 26	230
Documentul nr. 27	231
Documentul nr. 28	232
Documentul nr. 29	233
Documentul nr. 30	234
Documentul nr. 31	235
Documentul nr. 32	238
Documentul nr. 33	239

Documentul nr. 34	241
Documentul nr. 35	242
Documentul nr. 36	244
Documentul nr. 37	250
Documentul nr. 38	251
Documentul nr. 39	252
Documentul nr. 40	253
Documentul nr. 41	254
Documentul nr. 42	255
Documentul nr. 43	256
Documentul nr. 44	257
Documentul nr. 45	258
Documentul nr. 46	260
Documentul nr. 47	262
Documentul nr. 48	263
Documentul nr. 49	264
Documentul nr. 50	265
Documentul nr. 51	270
Documentul nr. 52	271
Documentul nr. 53	272
Documentul nr. 54	273
Documentul nr. 55	274
Documentul nr. 56	275
Documentul nr. 57	278
Documentul nr. 58	279
Documentul nr. 59	280
Documentul nr. 60	282
Documentul nr. 61	283
Documentul nr. 62	284
Documentul nr. 63	285
Documentul nr. 64	286
Documentul nr. 65	287
Documentul nr. 66	289
Documentul nr. 67	289
Documentul nr. 68	290
Documentul nr. 69	291

Documentul nr. 70	293
Documentul nr. 71	295
Documentul nr. 72	296
Documentul nr. 73	298
Documentul nr. 74	299
Documentul nr. 75	300
Documentul nr. 76	302
Documentul nr. 77	306
Documentul nr. 78	306
Documentul nr. 79	309
Documentul nr. 80	311
Documentul nr. 81	313
Documentul nr. 82	315
Documentul nr. 83	317
Documentul nr. 84	319
Documentul nr. 85	321
Documentul nr. 86	323
Documentul nr. 87	326
Documentul nr. 88	327
Documentul nr. 89	329
Documentul nr. 90	332
Documentul nr. 91	334
Documentul nr. 92	336
Documentul nr. 93	337
Documentul nr. 94	338
Documentul nr. 95	339
Documentul nr. 96	344
Documentul nr. 97	345
Documentul nr. 98	346
Documentul nr. 99	348
Documentul nr. 100	349
Documentul nr. 101	351
Documentul nr. 102	353
Documentul nr. 103	354
Documentul nr. 104	355
Documentul nr. 105	356

Documentul nr. 106	357
Documentul nr. 107	358
Documentul nr. 108	359
Documentul nr. 109	360
Documentul nr. 110	362
Documentul nr. 111	367
Documentul nr. 112	368
Documentul nr. 113	371
Documentul nr. 114	372
Documentul nr. 115	373
Documentul nr. 116	375
Documentul nr. 117	377
Documentul nr. 118	378
Documentul nr. 119	380
Documentul nr. 120	381
Documentul nr. 121	382
Documentul nr. 122	382
Documentul nr. 123	383
Documentul nr. 124	385
Documentul nr. 125	386
Documentul nr. 126	387
Documentul nr. 127	389
Documentul nr. 128	393
Documentul nr. 129	394
Documentul nr. 130	395
Documentul nr. 131	404
Documentul nr. 132	405
Documentul nr. 133	406
Documentul nr. 134	407
Documentul nr. 135	408
Documentul nr. 136	414
Documentul nr. 137	414
Documentul nr. 138	415

Anexe

417

Manual de canonizare

Întotdeauna cînd se pomenește numele părintelui Daniil Sandu Tudor îmi vine în minte o imagine care mi se derulează înaintea ochilor, cu încetinitorul. Astfel încît pot privi fiecare amănunt. Este aceea a unei bisericuțe într-o poiană de pe muntele Rarău, în care mulțime de oameni se adună să asculte cuvinte care se aud, răsunătoare, dinăuntru. După o vreme, cînd Aminul prelung anunță sfîrșitul liturghiei, preotul iese și avem în fața ochilor un chip ascetic scăldat în lumină, căruia femeile îngenuncheate caută să-i atingă veșmîntul și cele mai norocoase să-i sărute mina. Privind peste capetele lor, peste crestele pădurii în care se amestecă fagii și brazi, cu pîlcuri de mesteceni înspre marginile poienii, ca spre o lumină care îl face să își mijescă ochii și din care i-au venit cuvintele dinainte și tăcerea de acum, bărbatul îmbrăcat în odăjdi simple, albe și țesute cu fir peste reverenda neagră, ambele îngrijite și curate, dar peste care se vede trecerea anilor, face o cruce largă deasupra capelor deodată plecate, ale tuturor. Așa mi-l imaginez pe Sandu Tudor, încă de cînd am citit, cu un sfert de veac în urmă, în 1993 (parcă ar fi fost ieri!) paginile îngălbenești ale dosarului penal intitulat *Alexandru Teodorescu și alții*, cele aproape cinci mii de pagini care cuprind ancheta în ceea ce îndeobște este cunoscut drept „lotul Rugul Aprins”. Așa l-am revăzut și acum, deschizînd paginile acestei noi cărți scrise de doamna Carmen Ciornăea, care și-a dedicat mare parte a eforturilor ei din ultimii ani recuperării în întregime a figurii acestui ascet martir, părintele Daniil Sandu Tudor. Și îi mulțumesc că mi-a dat prilejul unei noi revederi cu acela de care mă leagă, spun eu că nu întîmplător, începuturile mele ca istoric al comunismului. Pentru că, de cînd mă ocup de acei ani de suferință acum atît de repede uitată, de care acum parcă ți-e și rușine să mai pomenești, am

învățat că nu poți vorbi de rolul întâmplării în istorie – sau în viață – ci numai de Pronie. Voia Domnului, care le orînduiește pe toate.

Cartea scrisă de Carmen Ciornă este cel mai complet demers în reconstituirea chipului văzut și nevăzut, al lumii de dinafara și dinlăuntru celui mai mare ascet mistic al Bisericii Ortodoxe Române, cel care a fost Daniil Sandu Tudor. Căci acesta a fost, prin darurile care i-au fost hărăzite, prin experiențele și avataurile unei vieți atât de pline, încît să pe dinafără din orice paradigmă și, mai ales, cu asupra de măsură, prin tragicul sfîrșitului său martiric pentru credință, un om a căruia trecere pe pămînt a lăsat atîtea semne, încît aceasta ar putea ușor trece din paginile unui Pateric românesc în cele ale Vieților Sfinților, pentru a poposi după aceea, înapoia printre noi, oamenii, în cele ale istoriei – într-o pendulară continuă, fără să poată fi prins undeva anume. Căci aşa a fost și Daniil Sandu Tudor, ca om de lume, ca teolog, ca duhovnic, ca anchetat și deținut – în toate ipostazele, mai multe parcă decât zilele care i-au fost date pe pămînt; a stîrnit întotdeauna o vie neliniște, a avut puterea împărțirii apelor, cu un discernămînt acut, uneori neierător, al binelui și al răului, pe care niciodată nu le-a lăsat amestecate, indiferent de prețul plătit. Cartea de față face un pariu cu imposibilul, acela de a ne descrie cît mai aproape de ceea ce a fost, de la Alexandru Teodorescu la Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor și apoi la un anonim număr matricol din temnița Aiudului, un om care numai căldicel n-a fost. Forța pe care el o revrasă și acum peste creștetele celor care se aplacă asupra destinului său – întocmai cum o făcea odinioară peste cele ale credinciosilor adunați la Schitul Rarău – nu a ocolit-o pe Carmen Ciornă; dimpotrivă, aceasta este prezentă în fiecare pagină a acestei reconstituiri, după știința mea prima și cea mai completă carte despre cel care a pornit, într-o lume care părea sortită pierzaniei, *Rugul Aprins*.

Istoria are întotdeauna un început vizibil și altul sugerat. Aici, taina se află în minunea care a făcut să se nască „grupul de la Antim” în anii tulburi de la sfîrșitul războiului, când laici și slujitori ai Domnului se întîlnesc sub icoana Maicii Sfinte deasupra unui rug aprins, adusă de acel Ioan Străinul, un fel de înger care a venit din și s-a întors

în Gulag, spre a vesti parcă nenorocirea care avea să coboare curând peste noi, tăvălugul roșu, căruia încerca să-i țină pavăză, naiv și erudit, Sandu Tudor. Se întâmplă, ca în vedenia mea cu muntele Rarău, duminica la amiază, după slujbă, dar în biblioteca mînăstii Antim și tot ce se petreceacolo contrasta cu spiritul epocii, cum tot destinul celui schimbat în Ieroschimonahul Daniil s-a pus de-a curmezișul, cu trupul, cuvintele și mai ales sufletul, acelor ani ai apostaziei.

Carmen Ciornă începe monografia despre viața acestuia, pe care eu nu contenesc să-l socotesc un sfînt pe pămînt, prin constatări amare despre lumea în care trăim, una a începuturilor tulburi și a uitării, din rușine. Sau din comoditate, ori din orice motiv care ne aruncă în fiecare rămășiță a zilei, cît mai departe de amintirea de a fi trăit și a fi uitat totul despre comunism. Iar apoi, trece la întîlnirea cu întâmplările vieții pe pămînt a lui Daniil Sandu Tudor, cît și la prezentarea unei consistente selecții de documente, extrase din dosarul Securității, căreia intr-un fel pe care numai Dumnezeu a știut să-l orînduiască, îi datorăm, într-un mod paradoxal, păstrarea celor mai multe și puternice mărturii ale credinței sale. Toate acestea, textul erudit, dar scris de Carmen Ciornă într-un limbaj ușor și tranzitiv, alături de selecția de documente pe care a făcut-o extrem de inspirat, se adună în cea mai consistentă carte scrisă pînă acum, despre cel mai aproape dintre slujitorii altarului Bisericii Ortodoxe Române care se apropie de sfințenie. Dacă ar fi să se vorbească, pînă la urmă, de canonizarea unui mare duhovnic, martir al credinței, acesta nu ar putea fi decât Daniil Sandu Tudor și, dacă s-ar trece spre aceasta, dosarul de canonizare ar trebui să se deschidă, negreșit, cu această carte, un adevarat manual de canonizare. Nu trebuie să sperie volumul ei, unul atât de consistent; căci, ca în tot locul în care numele său a poposit, părintele Daniil face ca lectura să treacă ușor și plăcut, ca o apă curată pe lîngă bisericuța din poaina de pe Rarău, pe care n-am văzut-o niciodată, decât cu ochii minții – cum vedem (și trebuie să-i sim recunoscători autoarei) căci astfel nu mai uităm cine a fost în viață mireană Alexandru Teodorescu și, în cea închinată Domnului, mai întîi călugărul Agathon și mai apoi ieroschimonahul Daniil. Cu toate

ale sale, dăruite și pe care ni le-a lăsat mărturie a credinței și sfînteniei sale într-un fel minunat, chiar prin toate cele puse la cale împotriva lui de prigoniitori. Căci tocmai paginile din dosarele Securității, citite și interpretate corect, aşa cum o face Carmen Ciornea, din perspectiva vițtimei și nu din cea a anchetatorului (cum superficial o fac unii cercetători, din neștiință ori chiar din rea-credință) săn tocmai paradigma fascinantă a acestui volum – felul în care Daniil Sandu Tudor a învins, dincolo de moarte, ceea ce slujitorii răului absolut ii hărâziseră: nu numai ascunderea trupului în pămînt, dar și a numelui său în neant.

Curînd după moartea lui Daniil Sandu Tudor, în noaptea de 16 spre 17 noiembrie 1962 în temnița de la Aiud, semnele minunii s-au ivit. Purtase cătușe la mîini și la picioare pe tot parcursul detenției. Mi-e greu să mi-l imaginez aşa, deși am privit de multe ori, îndelung, fotografia sa față – profil de la arestare, îmbrăcat într-o cămașă maro, un chip ascetic, cu părul lung grizonat, vîrstăt încă de șubițe închise la culoare, pieptănat peste cap și strîns la cefă, cu o privire calmă, îndreptată spre acea noapte de 16 spre 17 noiembrie 1962. Cum cred că ii vine și doamnei Ciornea, și oricui i s-a întîmplat să studieze viața acestui om sfînt. Gardienii, cînd căruța cu trupul său a ieșit pe poarta închisorii spre a fi prăvălit în Rîpa Robilor, i-au înfisț o rangă ca o suliță de fier în inimă, ca să vadă dacă este viu sau mort. Nu este o legendă, ci este ceea ce a zărit printr-o crăpătură din oblonul celulei un deținut, pe numele său Teofil Dumbrăveanu din Suceava și a povestit mai departe. Din acest ceas al morții, părintele Daniil căpătase în ochii celorlați deținuți statura unui sfînt. Multă vreme, amintirea lui le-a dat celorlați deținuți puterea rămăduitoare de a rămîne în viață în acea temniță care usca trupurile de vii. Și apoi în legendă. Cînd, la un moment dat, la cîțiva ani buni de la moartea sa niște deținuți tineri săpau un șanț undeva în curtea închisorii, au găsit acolo un schelet, cu lanțuri la picioare. Ei credeau – și aşa au spus tuturor celorlați – că acela era „deținutul Sfîntul Daniil” ...

Dr. Marius Oprea

Predoslovie

Rugul Aprins este un dar al iubirii lui Dumnezeu față de creațura Sa, omul, pentru că „a-L vedea pe Dumnezeu nu este cu puțină oamenilor” și de aceea, ca omul să rămână viu după ce stă de vorbă cu Creatorul său, Dumnezeu a ales această formă de revelație: Rugul Aprins. În muntele Horeb i-a grăit Dumnezeu omului Moise și i-a dat misiunea izbăvirii neamului său de robie și Rugul Aprins din care vorbea Dumnezeu ardea și nu se mistuia. Iar Cuvântul lui Dumnezeu din Rugul Aprins care nu se mistuia, a fost poruncă pentru Moise. Ca Rugul Aprins, din care l-a putut auzi omul pe Dumnezeu, a fost și Maica Domnului care L-a purtat în brațe pe Fiul lui Dumnezeu, zămislit și născut din ea ca om, pentru ca apoi să rămână unită cu El prin iubirea omenească, culminantă, proprie unei mame. Iar Cuvântul lui Dumnezeu din Rugul Aprins, care nu se mistuia, a lucrat în lume, a propovăduit și a descooperit adevărul de credință.

Și în lumea noastră românească a luminat licărul Rugului Aprins într-o epocă de grea încercare, când lumina lui a fost călăuzitoare și îndrumătoare celor ce i-au simțit adierea. Revelația divină din Rugul Aprins în Sinai a lucrat temeinic și asupra unor râvnitori în a împlini poruncile lui Dumnezeu. Și pe meleaguri bucovinene, la un simpozion ținut la Cernăuți, s-a înfiripat ideea unei activități spirituale axată pe căutarea unui drum spre înălțimi, prin rugăciune. Între cei prezenți la acest simpozion erau Părintele Benedict Ghiuș și Sandu Tudor care s-au așezat în București, la Mănăstirea Antim.

În Mănăstirea Antim era o atmosferă favorabilă dezvoltării semințelor duhovnicești atât prin slujbele liturgice, cât și prin activitatea din bibliotecă. Iar Sandu Tudor era cel mai harnic lucrător. Aduna cu

entuziasmul lui zeci de oameni, erudiția lui impresionantă îi captiva, iar dorința lui de a le fi de folos îi integra pe mulți, tineri și bâtrâni, oameni de litere, filosofi sau generali, studenți sau profesori cu renume. Își de prin 1945 se știa că la Mănăstirea Antim o nouă candelă, Rugul Aprins, luminează puternic.

Fiind student în epoca aceea, eram și eu printre cei ce căutau o temelie solidă pentru viața ce începea să se anunțe zbuciumată, căci venise comunismul peste noi. Aveam un coleg de an cu care am legat o frumoasă prietenie: basarabeanul Roman Braga, cu mamă, frate, soră în monahism. Împreună cu el am ajuns și la Mănăstirea Antim pentru slujbe și rugăciuni. Entuziasmul lui Sandu Tudor ne-a cucerit, mai ales că ne-a deschis și uriașa lui bibliotecă din clopotniță și ne lăsa în voie să ne înfrățim cu cartea. Pe Părintele Benedict îl aveam asistent la facultate, dar aici, la mănăstire, vocea lui caldă, duioasă și blândă ne desfăța și dădea o altă nuanță slujbelor. Ei ne-au cuprins în activitatea grupării Rugului Aprins. Noi mergeam și la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, unde Părintele Arsenie Boca ducea o altă formă de pastoralie, dar tot pentru înălțarea sufletească. Când împrejurările ne-au arătat că amenințarea ideologiei comuniste este mare pentru tineret, noi, teologii și prietenii de alte facultăți, ne-am gândit să înființăm Asociația Tineretului Ortodox Studențesc (ATOS) ca să legitimăm activitatea noastră în mijlocul tineretului. Cu statute pregătite, ne-am adresat Părintelui Benedict, care ne-a dus la Sandu Tudor. Acesta ne-a zis cu multă bucurie: „Veniți cu toții aici!”. și după noi a venit cârdul de studenți matematicieni, filosofi, mediciniști, politehniciști etc., paraclisul Mănăstirii Antim devenind neîncăpător pentru ei. Aici am auzit întâia oară, pentru cei ce căutau o nouă cale, îndemnul entuziast al lui Sandu Tudor – „Să nu fiți căldicei!”. Era un cuvânt din Apocalipsă, cu mare semnificație și cu măreț îndemn. și mulți n-am fost căldicei ci, în fierbânta de idealuri înalte, am ales calea eroică.

Îndemnul rostit de Sandu Tudor este titlul acestei minunate lucrări, documentate, despre personalitatea mărturisitorului creștin care și-a sfârșit zilele în temnița din Aiud și care, în viața pământească,

a purtat succesiv numele de Alexandru Teodorescu, Sandu Tudor, Monahul Agaton, Ieromonahul și Ieroschimonahul Daniil. Toate aceste nume reprezintă și caracterizează o epocă a vieții zbuciumate a Părintelui Daniil, pe care le parcurgem cu gândul, ghidați de stilul cuceritor al autoarei. și nu este un lucru ușor, fiindcă însăși viața cercetată a fost un fluviu tumultuos cu multe meandre și cascade până s-a terminat în prăpastia din Râpa Robilor de la Aiud.

Nu este facil nici să-i citești viața din fapte și nici să o descrii din auzite. Dar din paginile acestei cărți l-am întâlnit și recunoscut ca foarte real, când foarte fierbinte, când de o hieratică răceală, dar niciodată căldicel. Un aspect impresionant din viața Părintelui Daniil este menționat din vremea când era la Canal. Era suferind, era chinuit, dar „s-a folosit de orice prilej pentru a le tălmăci celor de lângă el bucuria coborârii în sine și a descoperirii identităților proprii, în centrul ontologic al ființei lor sufletești.” Nicio formă de suferință sau teroare pe care a întâlnit-o în ultimii ani, în detenție, nu i-au schimbat orientarea și a rămas profund atașat crezului său creștin și modului său de viață isihast.

Bogatele documente ce însoțesc această carte arată acrivia cu care autoarea a lucrat, spre a realiza un monument ridicat Ieroschimonahului Daniil de la Rarău.

Pr. prof. Nicolae BORDĂȘIU

Argument

Prima condiție pentru a-ți asuma istoria recentă, lecția ei morală, jertfele pilduitoare, o constituie, firesc, cunoașterea conținutului acelor decenii de regim totalitar. Or, aici avem un mare deficit. După aproape trei decenii de la căderea comunismului, memoria pare încă arestată prin faptul că tăcem prea mult, tăcem vinovat, nevorbind suficient despre acei oameni care au fost strivuți într-o perioadă în care, bineînțeles, dreptul de a nu fi *căldicel* era cenzurat.

Dacă am face un test rapid în rândul tinerilor noștri pentru determinarea nivelului de cunoaștere a acestei teme a rezistenței din temnițele comuniste, câți dintre ei ar ridica din umeri? Câți dintre cei care compunem societatea civilă suntem familiarizați cu faptele/creațiile personalităților care au dat pe deplin măsură valorii lor în România interbelică? Suntem în anul centenar, prilej, sperăm noi, de celebrare și de reflecție profundă. Dar câți cunosc faptele sau măcar numele făuritorilor Marii Uniri pe care, ulterior, comuniștii i-au azvârlit în temnițe, unde, de altfel, mulți și-au dat obștescul sfârșit? Ca să nu mai vorbim de rezultatele sondajelor de opinie din mass-media în care ponderea românilor care evaluatează pozitiv instalarea comunismului după cel de-Al Doilea Război Mondial o întrece pe cea a românilor care-l consideră drept un lucru rău.

Care ar fi cauzele acestei stări de fapt? Cum se explică această uitare?

Putem să luăm în considerare teoriile numeroșilor gânditori și istorici ai noștri cu privire la partea obscură a sufletului românesc, bântuit permanent de defetism, resemnat în fața unui destin ineluctabil, compensată doar de o uimitoare putere de adaptabilitate la vicisitudinile

istoriei. Dar toată această filosofie a nimicniciei e contrazisă de verticalitatea credinței creștine a poporului nostru. și apoi, România Mare rămâne realitatea care probează, indubitat, faptul că românul, indiferent că era din Bucovina, din Transilvania, din Maramureș din Basarabia s.a., a purtat chemarea aceleiași matrici originare.

Putem să luăm în calcul că România a cunoscut un regim de teroare (colectivizarea, naționalizarea agriculturii și.a) incomparabil cu fenomenul din Polonia și chiar din Ungaria, unde, totuși, nu au avut loc deplasări masive și forțate de populație țărănească. Se cunoaște că Securitatea prin eterogene metode de coerciție îi forță pe oameni să tacă. În anii '50 greu mai găseai o familie care să nu aibă o rudă în închisoare. Un număr enorm de oameni ajunseseră dincolo de gratii dar, cu toate acestea, se tăcea.

Cert este că toate aceste constrângeri la care a fost supusă societatea românească, ca orice altă victimă a unui sistem totalitar, nu avea cum să nu lase urme. Degringolada actuală a societății postmoderne, care refuză orice tip de autoritate, mai ales autoritatea morală, poate fi interpretată ca un simptom al acestor decenii de opresiune, care ne țin încă prizonieri ai unor vechi tipare de gândire, într-o permanentă oscilație între tentația represivă și laxismul absolut. Se poate ca dezinteresul, apetitul acesta săcăzut pentru cunoașterea istoriei recente, pentru valorile ce țin de specificul național să fie o consecință a șovinismului, demagogiei dictatorilor.

Cum se vede, comunismul ne-a lăsat moștenire cel puțin două paradigmă ale puterii: puterea ilegitimă, căzută – moștenire a Securității – care se impune și-și menține dominația prin delațiune, prin metode pur coercitive (ce implică forță fizică, primitivă), dar și puterea jertfei, martiriu lui – moștenire a personalităților de vârf ale clasei politice, militare și economice, a elitei intelectualității laice și clericale, a celor care și-au asumat responsabilitatea umană și chiar realitatea autentică a muceniciei creștine.

În consecință, (re)cunoașterea paradigmăi configurață de aceștia din urmă – oameni care și-au păstrat autonomia de gândire, acționând

exclusiv în virtutea conștiinței lor, potrivit unor principii pe care le-au căpătat în urma culturii acumulate – ne poate salva de impostură, superficialitate, incompetență, ignoranță etc., ne poate limpezi răspunsurile la întrebările care contează (legate de sine, de adevăr, de libertate, de bine, de frumos).

Aparent paradoxal mulți dintre cei azvârliți dincolo de gratii au descoperit libertatea absolută, tocmai acolo, în spațiul concentraționar, care prin definiție presupune privarea de libertatea. E suficient, credem noi, să facem trimiteră la Nicolae Steinhardt, cu al său „Jurnal al fericirii”, pentru a confirma acest aspect. Sigur că nu toți deținuții au cunoscut acest traseu. Relația măntuitoare cu Hristos ține întotdeauna de opțiunea personală. Această paradigmă este întotdeauna o creație care începe în interiorul fiecăruia dintre noi.

Totodată, nu putem să nu luăm în calcul și faptul că dimensiunea comunismului în spațiul românesc e mai puțin cognoscibilă pentru că ea se ascunde sub diverse forme, inclusiv contemporane nouă. Neomarxismul de tip cultural privește națiunile drept entități anacronice fundamentându-și „corectitudinea politică” pe aceeași aberație ideologică a răsturnării raportului dintre majoritate și minoritate, astfel încât cea din urmă să-și supună majoritățile. Or, strategia de a distrugă o națiune și-a conservat prima condiție: nivelarea gândirii. Dacă altădată populația trebuia reeducată prin metode de coerciție, acum trebuie convinsă să se dezică de valorile în care a crescut până atunci, să le reconsideră drept valori false, anacronice. Cum se poate realiza aceasta? Printr-o campanie susținută de denigrare și decredibilizare a Bisericii, a familiei tradiționale, a școlii. Criza autorității cu care se confruntă toate instituțiile de învățământ, culturale și bisericiste certifică faptul că superficialitatea, comoditatea, dezinteresul, relativizarea importanței sau chiar bascularea în amnezie a evenimentelor, faptelor, personalităților care au susținut valorile fundamentale ce ne-au vertebrat ca popor, ne-au dat identitate, sunt instrumente prin care se continuă sau chiar se perfecționează operațiunea de spălare a creierelor programată de comunism pentru a crea „omul nou”, omul fără memorie.